

Generál Syrový se spravedlnosti nedočká

Pražský městský soud zamítl rehabilitaci předválečného premiéra

JAROSLAV ROKOSKÝ

Generál Jan Syrový byl v dubnu 1947 odsouzen ve zmanipulovaném politickém procesu na dvacet let do vězení za smyšlenou kolaboraci s nacistickým režimem. Pražský městský soud se kauzou odmítl zabývat.

Úterý 14. prosince 2021, Městský soud Praha. V devět hodin začalo veřejné přelíčení o obnově procesu s armádním generálem, ministrem národní obrany a předsedou vlády Janem Syrovým (24. ledna 1888 Třebíč – 17. října 1970 Praha). Předsedkyní poroty je Mgr. Ing. Hana Chaloupková, přisedlíci Ing. Aneta Doušová a PhDr. Ivana Karásková. V poloprázdné soudní síni je za rodinu přítomen praprasynovec Jan Syrový s přítelkyní, několik historiků a občanů. Podnět ve prospěch obviněného podal advokát JUDr. Lubomír Müller. S návrhem na povolení obnovy řízení, který 16. července 2021 předložil státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze JUDr. Jan Kopečný, se ztotožnila i obhajoba, kterou zastupoval JUDr. Ing. Jakub Backa. Přelíčení mělo rychlý průběh a návrh na opožděnou spravedlnost byl zamítnut.

Premiérem v krizové době

Mladého Jana Syrového, jenž byl stavařem, nenapadlo, že bude jednou vojákem, nebo dokonce generálem. Velká válka jej zastihla ve Varšavě, kde pracoval u stavitelské firmy. Zanedlouho se dobrovolně přihlásil do České družiny, která se stala základem

Jan Syrový na snímku z roku 1933, kdy byl jmenován generálním inspektorem československé branné moci

Foto: ČTK

dem československých legií v Rusku. V bojích osvědčil svoji statečnost a velitelské schopnosti. V tvrdých válečných podmínkách velel legiím a po sibiřské anabázi dovedl – na jaře 1920 – své vojáky zpět do vlasti. Za první ČSR byl obdivován a uctíván, měl blízko k Hradu a prezidentovi

T. G. Masarykovi, pro veřejnost byl symbolem legionářské tradice. V roce 1926 se stal jako první Čech po francouzských důstojnících náčelníkem Hlavního štábu československé armády. Ve stejném roce byl jmenován ministrem národní obrany v úřednické vládě Jana Černého. V letech

Návštěva prezidenta Edvarda Beneše ve Vojenském zeměpisném ústavu. Mezi Janem Syrovým a prezidentem Benešem ministr národní obrany František Machník, 1937. Foto: ČTK

1933–1938 byl generálním inspektorem branné moci. V září 1938, kdy se zraky světové veřejnosti upínaly k ČSR, vystřídal Milana Hodžu ve funkci ministerského předsedy. Nijak o to neusiloval. Podřídil se přání prezidenta Edvarda Beneše a vládní garnitury, v podstatě to ve vyhrocené situaci přijal jako rozkaz. Na výběr členů vlády neměl žádný vliv, nadále postupoval v Benešových intencích. V čele vládního kabinetu přijal mnichovský diktát, jímž skončilo masarykovské Československo.

Po Mnichovu, kdy prezident Beneš abdikoval a odešel do exilu, zůstal v čele obměněné úřednické vlády. Zatímco česká společnost prožívala hluboké rozčarování a deziluzi, jeho vláda musela řešit bezpočet krizových situací: v důsledku odtržení pohraničních oblastí republiky bylo rozvráceno hospodářství, ochromena doprava, do vnitrozemí proudily davy uprchlíků, sílily požadavky slovenské a podkarpatoruské autonomie a dominantní postavení ve střední Evropě získalo nacistické Německo. Po dvou měsících Syrový premiérský úřad opustil a v Beranově vládě zůstal

jako ministr národní obrany až do 15. března 1939.

Po nacistické okupaci krátce řídil likvidaci ministerstva národní obrany a armády, která obstála i za druhé republiky, jak během realizace mimořádných opatření na Slovensku, tak při bojích na Podkarpatské Rusi. Generál Syrový se stáhl do ústraní, byl penzionován. Jako předseda Podpůrného fondu československých legionářů převedl značnou část finančních prostředků ve prospěch odboje. Sám se do něj však aktivně nezapojil, protože nezbytnou konspiraci mu znemožňovala pověstná páska přes pravé oko – na ulici ho poznalo i malé dítě. Podporoval alespoň rodiny perzekvovaných osob a nijak si nezdal s okupačním režimem. Válečná léta prožil v Dobřichovicích pod dohledem Gestapa.

Zostuzen vlastním národem

Hned po osvobození, 14. května 1945, byl Syrový zatčen a obviněn z kolaborace. Ve vyšetřovací vazbě na Pankráci strávil rok a půl. Národní prokurátor JUDr. František Grospič,

otevřeně se hlásící ke Komunistické straně Československa (KSČ), hledal vše, co by se proti němu dalo použít. Obžaloba však byla slabá a musela se přepracovávat. Generál Syrový byl nakonec obviněn z těchto činů: nepostaral se o garanci pomnichovských hranic; odmítl v říjnu 1938 garanci hranic SSSR; neobrátil se před vídeňskou arbitráží 2. listopadu 1938 na Francii a Anglii; v říjnu 1938 vydal rozkaz zakazující výzvědnou činnost proti Německu; v únoru 1939 zakázal přesuny a koncentraci vojsk; ač věděl před 15. březnem 1939 o shromažďování německých vojsk, neučinil žádné protiopatření; splnil kapitulační rozkaz prezidenta Emila Háchy a dal jej vojsku; nevydal rozkaz ani pokyn ke zničení zpravodajského materiálu; navrhl, aby se jednalo o vstupu československých důstojníků do německé armády; souhlasil s Háchovou cestou do Berlína a neodporoval kapitulaci; 4. března 1939 omilostnil fašistu Radolu Gajdu; na žádost jednoho z hlavních parlamentních zástupců německé menšiny Ernsta Kundta povolil, aby příslušníci německé menšiny zbylí po Mnichově na území Česko-Slovenska mohli dostávat podporu z Německa. Ve všech těchto bodech byl Jan Syrový obžaloby zproštěn.

Národní soud, kopírující stranický klíč Národní fronty, vynesl rozsudek 21. dubna 1947. Nejen v jeho případě vyzněl rozpačitě a nepřesvědčivě. Devětapadesátiletý generál Syrový byl uznán vinným, že schválil prodej přebytečného vojenského materiálu se střeleckými tabulkami nacistickému Německu. Marně dokazoval, že jeho vláda nabízela bývalým spojencům, kteří o něj však nejevili zájem, takže si jeho prodej vynutilo Německo. Jinou jeho vinou bylo to, že nevydal rozkaz ani pokyn ke zničení vojenského materiálu 15. března 1939, což bylo při známých nočních jednáních prezidenta Háchy v Berlíně časově nereálné, nemluvě o tom, který voják by nařídil ničení zbraní, když se nepřítel objeví na hranicích, přičemž hranice Třetí říše vedla padesát kilometrů od Prahy.

Generál Syrový byl uznán vinným rovněž z toho, že vítal příjezd Adolfa Hitlera do Prahy, s nímž se dal fotografovat, v generálské uniformě doprovázel vrchního velitele okupačních vojsk generála Blaskowitze k hrobu Neznámého československého vojína, setkal se s vůdcem sudetských Němců Konradem Henleinem a zúčastnil se vojenské přehlídky. Ničeho z toho se Syrový neúčastnil dobrovolně, byl k tomu donucen okolnostmi. Známa propagandistická fotografie s Hitlerem vznikla tak, že po jeho příchodu na jednání vlády na Pražský hrad jej dva důstojníci Wehrmachtu vyzvali, aby je následoval; nešel dobrovolně, dokonce ani nevěděl, že ho vedou k Hitlerovi. Ten mu podal ruku, jejich stisk byl vyfotografován a posloužil nacistické propagandě jako setkání dvou starých frontových bojovníků. Generál Syrový, který byl po celé období třetí republiky skandalizován v masmédiích jako kolaborant, byl odsouzen ke dvaceti letům těžkého žaláře.

Poválečný soud byl politickým procesem: hledal se viník za Mnichov a 15. března 1939. Bylo třeba na někoho ukázat, a tak se ukázalo na předsedu agrární strany Rudolfa Berana a generála Syrového. Dominantní byl tlak KSČ, ale svůj díl odpovědnosti nesou také sociální demokraté, národní socialisté, lidovci a prezident Edvard Beneš. A tak se mezi skutečnými válečnými zločinci a kolaboranty ocitli i vlastenci a demokraté, jako právě Rudolf Beran a Jan Syrový, pro něž to byly zlé časy, kdy byli nespravedlivě odsouzeni a zostouzeni vlastním národem.

Ve vězení se choval Syrový čestně a důstojně, svůj trest si odpykával v Javorníku, ve Valdicích, na Mírově nebo v Leopoldově. Propuštěn byl na velkou amnestii v květnu 1960 a poté pracoval jako noční hlídač. Zemřel 17. října 1970 s cejchem zrádce národa.

Krátký proces

Státní zástupce JUDr. Jan Kopečný, stejně jako obhajoba, předložili do-

Do setkání s Hitlerem Syrového v březnu 1939 vmanipulovali nacisté Foto: ČTK

klady o politicky ovlivňovaném a neregulérním procesu, o němž jednala i Gottwaldova vláda a v zákulisí se jej KSČ různými cestami snažila manipulovat, aby obvinění „zrádci“ dostali co možná nejvyšší tresty. Svědomitě prostudovali a konzultovali s historiky rozsáhlý soudní spis uložený v Národním archivu v Praze. Návrh na povolení obnovy řízení byl sepsán věcně a přesvědčivě. Nejednalo by se ani o průlom, pokud jde o revizi rozsudků Národního soudu, protože spadaly před únor 1948, z čehož panovaly politické a majetkové obavy ještě v devadesátých letech minulého století.

Rozhodnutí retribučních soudů totiž lze revidovat, což se v roce 2007 prokázalo právě u Městského soudu v Praze. Jednalo se o rozsudek ohledně Jana Antonína Bati, nevlastního bratra zakladatele zlínského obuvnického impéria. Ten byl Národním soudem koncem dubna 1947 odsouzen v nepřítomnosti k patnácti letům vězení. Také v jeho případě se jednalo o politický proces, kdy KSČ usilovala o to, aby byl odsouzen kapitalistický systém hospodářského liberalismu reprezentovaný právě jménem Baťa. Tentokrát byla obnova řízení soudem povolena a jako nový důkaz bylo uznáno, že Baťa po celou dobu vál-

ky finančně podporoval zahraniční odboj, což ovšem nebylo nějaké nové zjištění. Rozsudek Národního soudu byl zrušen a věc byla soudem vrácena státnímu zástupci k došetření. V obnoveném přípravném řízení pak byla věc státním zástupcem odložena.

Soudkyně Hana Chaloupková však návrh na povolení obnovy řízení v případě Jana Syrového nepřipustila, zamítla ho z procesních důvodů. Zdůvodnila to tím, že nebyly předloženy žádné nové skutečnosti, které by nebyly známy poválečnému Národnímu soudu, proti jehož rozsudku nebylo odvolání. Žádná nová svědectví dokazující Syrového nevinu opravdu nebyla a už ani nebudou předložena, prakticky to znamená konec úsilí očistit jeho jméno právní cestou. Soudkyně se alibisticky opřela o rozhodnutí Nejvyššího soudu, který jeho rehabilitaci zamítl v roce 1995, kdy ani zdaleka nebyly známy okolnosti celého případu, který se příliš nelišil od komunistických procesů padesátých let.

Staré křivdy by se měly alespoň symbolicky napravovat. Neučinili jsme tak. Času jsme na to měli dost. Jestliže toho nejsme schopni ani pětasedmdesát let po zpolitizovaném procesu z doby Národní fronty, tak to není ostuda armádního generála Jana Syrového, který byl odsouzen za smyšlenou kolaboraci, ale naše.

pd

Jaroslav Rokoský (1969) je historik a vysokoškolský pedagog. Zabývá se dějinami Československa, zejména historií agrární strany, odbojem proti nacismu a komunismu a perzekucí politických vězňů. Je autorem nebo spoluautorem např. knih *Rudolf Beran a jeho doba*. *Vzestup a pád agrární strany* (ÚSTR – Vyšehrad, Praha 2011), *Útěk z Leopoldova. Věznice, odboj, doba. Padesátá léta v Československu I.-III.* (ÚSTR – Academia, Praha 2021) nebo *František Udržal. Sedlák a politik* (Vyšehrad, Praha 2016).